

MARKA HUKUKUNDA ARABULUCULUK VE TAHKİMİN UYGULAMA ALANI

Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Yördem*

ÖZET

Soyut olan fikri ürünler, insan beyninin zihinsel çabası ve emeği sonucunda ortaya çıkarlar. Baş döndürücü bir hızla gelişen teknolojiyle beraber maddi bir varlığa sahip olmayan fikri ürünlerin korunması da oldukça zorlaşmıştır. Fikri ürünler, fikri mülkiyet hakları kapsamında korunmaktadır. Fikri mülkiyet haklarının en önemlilerinden biri olan marka ve patent hakkı da, gittikçe kazanmış olduğu değere paralel olarak daha fazla uyuşmazlığa konu olabilmektedir.

Daha az masrafla, daha hızlı ve tatmin edici çözüm imkânı sunan alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, devlet yargısının artan uyuşmazlıklar karşısında yetersiz kalmasıyla daha fazla önemsenmeye başlanmıştır. Tarafsız bir üçüncü kişinin desteği ile tarafların konuşarak ve müzakere ederek çözüm bulmalarını hedefleyen arabuluculuk ile tarafların anlaşarak uyuşmazlık çözümünü hakem denilen kişilere bıraktıkları tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından en çok tercih edilenler arasında yer almaktadır. Marka ile ilgili

* Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

çıkan uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuk ile tahkim müesseseleri kullanılabilir. Zira marka hakkı, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri bir hakktır.

Anahtar Kelimeler: Marka, marka hukuku, arabuluculuk, tahkim, tahkim hukuku.

ABSTRACT

Field Of Application Of Mediation And Arbitration In Trademark Law

The intellectual products that are abstract appear in the mental effort and labor of the human brain. It is also very difficult to safeguard intellectual products that do not have a material existence with technology that develops at a dizzying pace. Intellectual property is protected under intellectual property rights. The trademark and patent right, which is one of the most important intellectual property rights, can also be subject to more disagreement in parallel with the value it has gained.

Alternative dispute resolution methods, which offer less costly, faster and satisfactory solutions, have begun to pay more attention to the fact that the state judiciary is inadequate against increasing disputes. Mediation aimed at finding a solution by means of an impartial third party and negotiations by the parties and arbitration which the parties agree and leave the dispute resolution to the so-called arbitrators are among the most preferred methods of alternative dispute resolution. Mediation and arbitration mechanisms can be used to resolve disputes related to the brand. The brand right is a right that the parties can freely save on.

Mediation and arbitration mechanisms can be used to resolve disputes related to the brand. Because brand right is a right on which the parties can freely save.

Key Words: Trademark, trademark law, mediation, arbitration, arbitration law.

I. GİRİŞ

Fikrî mülkiyet hakları, son yıllarda gittikçe daha da önem kazanmış ve şirket bilançolarının büyük bir kısmını oluşturmaya başlamıştır. Gittikçe artan önemine paralel olarak fikrî mülkiyet uyuşmazlıklarının sayısı da hızla artmaktadır. Fikrî mülkiyet hakları ile ilgili uyuşmazlıklarda yaşanan artışa paralel olarak bu uyuşmazlıkların hızla ve adil şekilde çözülme ihtiyacı da doğmuştur. Diğer tüm uyuşmazlıklarda olduğu gibi fikrî mülkiyet hakları uyuşmazlıklarında da arabuluculuk yolu ile çözülme oranı dünya çapında gittikçe artmaktadır.

Tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebildikleri ve fikrî mülkiyet haklarının en önemlilerinden biri de markadır. Marka, bir hak olduğundan çıkan uyuşmazlıkların çözümünde alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından biri olan arabuluculuk yönteminin kullanılması mümkündür. Genel olarak marka haklarından doğan uyuşmazlıklar, sözleşme dışı ve sözleşmeden doğan olmak üzere ikiye ayırarak incelenebilmektedir. Taraflar arasında, marka alanında sözleşmeden doğan çok sayıda uyuşmazlık bulunmaktadır. Marka hakları içerisinde yer alan franchising, lisans, şirket birleşmesi ve devralmaları gibi birçok sözleşme bulunmaktadır.

Marka hukukundaki ülkesellik prensibi nedeniyle yaşanan sıkıntıların önüne geçebilmek için uluslararası anlaşmalarda bu prensibin istisnaları oluşturulması son derece önemlidir. Zira gerek mal ve hizmetlerin gerekse bilgi alış verişinin yaygınlaştığı bir dünyada, ekonomi ve teknolojiye gelişmeler karşısında marka hukukundaki ülkesellik prensibinin zayıfladığını söylemek mümkündür. Uluslararası ticarete ülkesellik prensibi nedeniyle yaşanan sıkıntıların önüne geçilmesi ve tüm ulusal marka hukuklarının bir çatı altında birbirleri ile tam uyum içerisinde herkese aynı ve eşit hakları sunabilmesi için

ülkesellik prensibinin yerine geçebilecek bir evrensel tescil sistemi oluşturulmasına ihtiyaç olduğu tartışmalıdır¹.

Prensip olarak marka, tescil edildiği ülkede geçerli olduğundan, bir ülkede tescil edilen marka diğer ülkelerde de otomatik olarak geçerli olamamaktadır. Diğer ülkelerde de geçerli olabilmesi için o ülkelerde de marka sahibi tarafından tescil edilmesi gerekmektedir ki bu da oldukça pahalı bir sistemdir. Avrupa topluluğuna üye ülkeler, bu sisteme çözüm olmak üzere “*Topluluk Markasını*”nı kabul etmişlerdir. Bu anlaşmanın temel maksadı, tek bir prosedürle tüm topluluk ülkelerinde geçerli bir marka elde etmektir. Topluluk marka hukuku, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu tam uyumlu olduğundan Türkiye’den yapılan başvurularda herhangi bir uyumsuzluk olmayacağı söylenebilir².

Diğer yandan firmalar, ticari faaliyetlerini küresel rekabet ortamında artırmak ve sürekli kılmak amacıyla, rekabet avantajı sağlamak gibi yeni yollar bulmak gerekliliğini ve zorunluluğunu duymuşlardır. Rakiplerinden ayrılarak müşterileri kendi ürünlerine doğru çekmek ve kaliteyi ürünün içerisine yerleştirmek gibi stratejiler geliştirmişlerdir. Buna bağlı olarak, daha kaliteli ve daha farklı ürünleri piyasaya sürme ihtiyacı duymuş olan firmalar, mal ve hizmetlerini rakiplerinin mal ve hizmetlerinden ayıracak, farklılıklarını koruyacak markalara yönelmişlerdir. Bu ihtiyaç sonucu önemi artan marka ve markalaşma faaliyetleri, bir rekabet silahı olarak firmaların önemli gündem maddelerinden biri haline gelmiş bulunmaktadır³.

II. MARKA, TAHKİM VE ARABULUCULUK KAVRAMLARI HAKKINDA

GENEL BİLGİ

A. Marka Kavramı

Giderek artan üretici ve tüketici sayısına paralel olarak markanın sahip olduğu önem sürekli artmış ve marka yüksek bir ekonomik değere sahip olmuştur. Bu nedenle, marka sahipleri için marka hakkının korunması bir zaruret

¹ Şehirli Çelik, Feyzan Hayal, sınaî haklar ön raporu, Ankara 2005, s. 3 vd.

² <http://patentis.com.tr/7-Uluslararası%20B1-Marka-Tescil.uretimlerimiz>.

³ Kuşat Nurdan, Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve İçsel Unsurları, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi (C.XIV, S II, 2012), s. 228 vd.

haline gelmiş ve çok geçmeden marka hakkı, ulusal ve uluslararası düzenlemelere konu olmaya başlamıştır⁴.

Marka olabilecek işaretler sayılmak sureti ile markaya dolaylı bir tanımlama yapıldığını görmekteyiz. 22.12.2016 kabul tarihli, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 4. maddesinde marka, “*Marka, bir teşebbüsün mallarının veya hizmetlerinin diğer teşebbüslerin mallarından veya hizmetlerinden ayırt edilmesini sağlaması ve marka sahibine sağlanan korumanın konusunun açık ve kesin olarak anlaşılmasını sağlayabilecek şekilde sicilde gösterilebilir olması şartıyla kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaretten oluşabilir*” şeklinde tanımlanmıştır⁵.

Bu tanıma göre esasen markanın, biri işaret, diğeri ayırt edicilik unsuru olmak üzere iki unsurunun bulunduğunu söylemek mümkündür⁶.

6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu 4. maddesinde yer alan “...*kişi adları dâhil sözcükler, şekiller, renkler, harfler, sayılar, sesler ve malların veya ambalajlarının biçimi olmak üzere her tür işaret*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere, marka olarak tescil edilebilecek işaretlerin kapsamı geniş tutulmuştur. Madde metninde yapılan sayımlar sınırlayıcı nitelikte değildir ve yol gösterme amacıyla yapılan sayımlar niteliğindedir⁷. Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere, bir işaretin marka olarak tescil edilebilmesi için bir işletmenin mal veya hizmetlerini diğerlerinden ayırt etme gücüne sahip olması gerekmektedir⁸. Dolayısıyla burada, marka olarak kullanılacak işaretin ayırt edicilik vasfı, marka için yasal ve işlevsel bir zorunluluk olarak öngörülmüştür⁹.

Bu kapsamda örneğin bir gıda firmasının “*salça*” ibaresini salça malları için tescil ettirmesi mümkün olmayacaktır. Bir işaretin ayırt edicilik unsuru iki şekilde ortaya çıkabilmektedir. Ayırt edicilik işaretinin, ilk kullanımdan itibaren ayırt edicilik kriterine haiz olması zorunlu koşul olmayıp, daha sonra kullanım yoluyla da ayırt edicilik özelliğini kazanabilmesi mümkündür¹⁰.

⁴ Şehirli Çelik, Feyzan Hayal, s. 3 vd.

⁵ 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu m. 4.

⁶ Tekinalp, Ü.; Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2005, s. 343.

⁷ Yasaman, H.; Marka Hukuku, C.I, İstanbul, 2004, s. 17.

⁸ Arkan, S.; Marka Hukuku, C.I, Ankara, 1997, s. 36.

⁹ Kaya, A.; Marka Hukuku, İstanbul, 2006, s. 32.

¹⁰ İmamoğlu, Mustafa, Marka Hukuku'nda Tahkim ve Arabuluculuğun Yeri ve Türk Patent Enstitüsü'ndeki Uygulama Alanı, uzmanlık tezi, s. 4.

B. Tahkim Kavramı

Genel bir ifadeyle tahkim, sözleşmeden kaynaklı veya kaynaklanmasın, sözleşme taraflarının, aralarında mevcut bir hukukî ilişkiden doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlığın çözümünde, devlet yargısı yerine hakem denilen şahıslara başvurması ve sorunun çözümünün hakem tarafından sağlanmasıdır (Milletlerarası Tahkim Kanunu m. 4).

Tahkim kavramı doktrinde birçok yazar tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır.

Kuru'ya göre¹¹; *“Bir hak üzerinde uyuşmazlığa düşmüş iki tarafın, anlaşarak, bu uyuşmazlığın çözümlenmesini özel kişilere bırakmalarına ve uyuşmazlığın bu özel kişiler tarafından incelenip karara bağlanmasına tahkim denir”* Akıncı¹², *“Tahkim, kanunun tahkim yolu ile çözümlenmesine izin verdiği konular kapsamında olmak koşuluyla, taraflar arasında doğmuş veya doğabilecek uyuşmazlıkların devlet yargısında çözümlenmesi yerine, hakem adı verilen kişiler aracılığı ile çözümlenmesi konusunda tarafların anlaşmalarıdır.”* tanımını yapmaktadır. Bir diğer yazar Şanlı ise tahkimi, *“prensip olarak tahkim, tekml milli ve milletlerarası düzenlemelere göre tarafların serbest iradesine istinat eden bir yargılama usulüdür”* şeklinde tanımlamaktadır¹³.

Uyuşmazlığa düşen taraflar, aralarında yapacakları bir anlaşma ile aralarındaki uyuşmazlık hakkında karar verme yetkisini devletin mahkemelerinden alarak özel kişilere devredebilirler¹⁴. Dolayısıyla, uyuşmazlık tarafları, aralarında mevcut uyuşmazlığın çözümünde kullanılacak yol ve yöntemi, uyuşmazlığın esasına uygulanacak hukuku, uyuşmazlığı çözmek istedikleri özel kişileri ve yetkilerini, hakemlerin toplanma yerlerini ve yargılama dilini serbestçe belirleyebilirler¹⁵.

¹¹ Kuru, B., Arslan, R., Yılmaz, E.; Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 22. Baskı, Ankara, 2011, s.724.

¹² Akıncı, Z., Milletlerarası Tahkim, Ankara, 2007, s.23.

¹³ Şanlı, C.; Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 2. Bası, İstanbul, 2002, s. 211.

¹⁴ Nomer, E., Ekşi, N., Gelgel, G.; Milletlerarası Tahkim Hukuku, İstanbul, 2008, s. 13.

¹⁵ Nomer, E., Ekşi, N., Gelgel, G.; 2008, s. 13.

Uyuşmazlık taraflarının tahkim yoluna başvurulabilmeleri için, uyuşmazlığın tahkime uygun olması ve tarafların aralarındaki ilişkiden doğmuş olması ya da doğacak uyuşmazlıkların tahkim ile çözülmesi konusunda yaptıkları bir akit bulunması şarttır. Uyuşmazlığı tahkime götürme anlaşması, taraflar arasındaki esas sözleşmenin bir maddesi olabileceği gibi, esas sözleşmeden bağımsız bir tahkim sözleşmesi şeklinde de yapılabilir. Bu nedenle tahkim, taraf iradelerine bağlı bir uyuşmazlık çözüm yoludur¹⁶.

C. Arabuluculuk Kavramı

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu 2/b maddesinde arabuluculuk, “*Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemidir*” şeklinde tanımlanmıştır.

Buna göre doktrinde farklı tanımlamalar olmakla birlikte¹⁷ arabuluculuk, tarafsız ve bağımsız üçüncü bir kişinin katılımıyla, uyuşmazlığın taraflarının iradesi ile yürütülen, uyuşmazlık taraflarının çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amaç ve niyetiyle tarafları bir araya getiren, hukuki uyuşmazlık çözüm yoludur şeklinde kısaca tanımlanabilir¹⁸.

Arabulucu, uyuşmazlık hakkında bir karar veremez. Sorumlulukları tümüyle taraflara ait olmak üzere, sadece iletişim teknikleri uygulamak suretiyle, sistematik bir biçimde, taraflar arasında iletişimin kurulmasını kolaylaştırır ve sağlamaya çalışır. Arabulucu, ikna ve telkin yoluyla tarafların bir anlaşmaya

¹⁶ Pekcanitez, H. / Atalay, O. / Özkes, M., Medenî Usûl Hukuku, B. 6, Ankara 2012, s. 692; Bulur, Alper, Avukatlık Kanunu M. 35/A'nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:89, 2010, s. 199; İmamoğlu, Mustafa, s. 4 vd.

¹⁷ Özkes, M.; “Yanılgılar ve Önyargılar Arasında Arabuluculuk”, Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu, Ankara, 5-6 Kasım 2012, s. 692.

¹⁸ Tanrıver, S.; Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 64,2006b, s. 151 vd.; Özkes, M., s. 692.

varmasını sağlayacak ortamın oluşturulmasını amaçlar, tarafların kendi çözümlerini kendilerinin bulmasına yardımcı olur¹⁹.

Uyuşmazlığı arabuluculuk yöntemiyle çözümenin amaçlarını, harcanan zamanın azaltılması, masrafların ve giderlerin azaltılması, uyuşmazlıkların adil ve uygun şekilde çözülmesi konusunda teşvik edici olmakla kamu yararının adaletli bir şekilde sağlanması, toplumdaki düzenin ve barışın hızlı bir şekilde tesisinin sağlanması, dava ya da cebir olmaksızın daha etkili yöntemlerle olayların çözülebileceğini topluma öğretilmesi şeklinde, sıralamak mümkündür²⁰.

Arbuluculuk yoluyla ulaşılan çözüm, yargılama sonucu elde edilen çözüme nispeten daha basit ve birçok yönden daha tatminkâr olduğu söylenebilir. Uyuşmazlıklarda, arabuluculuk yönteminin kullanılması, dava ve tahkime nazaran daha basit bir şekilde, daha kısa sürede ve daha az masrafla çözüme ulaşılabilmektedir. Ayrıca, arabuluculuk kurumu sayesinde, eğer taraflar arasında sürdürülmek istenen bir ilişki varsa, dava yoluyla uyuşmazlığın daha da derinleştirilmesi önlenmiş olunur. Zira uyuşmazlığın arabuluculuk yöntemiyle çözümüyle mahkemelerde yapılan yargılamaya nazaran daha az mücadelecî, anlaşmaya dayalı, tarafların menfaatini ön plana çıkaran özelliğiyle süreç, taraflar arasındaki ilişkilere gereksiz yere zarar verecek tavrıdan sakınan ve hatta bu ilişkileri onaran bir yapıda ilerlemektedir denilebilir²¹.

II. MARKA HUKUKU'NDA TAHKİM VE ARABULUCULUK

A. Genel Olarak

Farklı ve değişik tanımlar olmakla beraber kısa ve özet olarak fikri mülkiyet haklarını, fikri emek ve zekânın bir mahsulü, gayri maddi mallar üzerinde mutlak hakkı ve hâkimiyeti ifade eden hakların bütünü olarak tanımlamak mümkündür²². Fikri mülkiyet haklarının, maddi varlığa sahip olmama, somutlaştığı eşyadan farklı olma, insan beyninin mahsulü olma, süreyle

¹⁹ Pekcanitez, H., Atalay, O., Özekes, M.; 2012, s. 725; Sungurtekin Özkan, M.; 2005/2, s.358.

²⁰ Yıldırım, K.; İhtilafların Mahkeme Dışı Usullerle Çözülmesi Hakkında, Prof. Dr.Yavuz Alangoya için Armağan, İstanbul, 2007, s. 349 vd.

²¹ İmamoğlu, Mustafa, s. 19 vd.

²² Erdem, Bahadır; Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, 2. Baskı, İstanbul, 2002, s. 9; Çalışkan, Yusuf; Uluslararası Fikri Mülkiyet Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmaları: WIPO Tahkimi ve Dünya Ticaret Örgütü, İstanbul, 2008, s. 15 vd.

sınırlı olma ve aynı anda her yerde bulunabilme gibi kendine özgü özellikleri bulunmaktadır²³.

Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organisation-WIPO) sözleşmesi 2. maddesinde; fikri emek ve zekânın bir mahsulü olan fikri mülkiyet haklarının insan emeğinin tüm alanlarındaki buluşlar, endüstriyel tasarımlar; ticari markalar, hizmet markaları, ticari unvan ve isimler, haksız rekabete karşı koruma ve sınaî, bilimsel, edebi ya da sanatsal, bilimsel çalışmalar, icracı sanatçıların eserleri, fonogram ve radyo yayınları, bilimsel buluş alanlarındaki fikrî mülkiyete konu olan faaliyetlerden kaynaklanan diğer tüm hakları kapsadığı ifade edilmiştir²⁴.

Fikri mülkiyet haklarını, fikir ve sanat eserleri ile sınaî mülkiyet hakları olarak iki ana kategoriye ayırmak mümkündür. Zira Fikri mülkiyet hakları; ilim, edebiyat, müzik, güzel sanatlar, sinema eserleri gibi fikir ve sanat eserleri ile patent, marka, tasarım, coğrafi işaret gibi sınaî mülkiyet haklarını kapsayan bir üst kavramı kapsamaktadır.

B. Marka Hukukunda Fikri Mülkiyet Hakları İle İlgili Uyuşmazlıkların

Çözülmesinde Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri

Teknolojik gelişmelerin de etkisi ile son zamanlarda fikri mülkiyet haklarının önemi gün be gün artmaktadır. Teknolojinin takip edilemeyecek hızla artmasına paralel olarak, fikri mülkiyet hukukunun özelliklerinden dolayı, fikri mülkiyet haklarının korunması noktasında tüm dünyada sorunlar yaşanabilmektedir. Uluslararası toplum, fikri mülkiyet haklarının korunması noktasında yaşanan bu sorunları çözmek için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu alanda atılan adımların belki de en önemlilerinden birisi, fikri mülkiyet hakları ile ilgili uyuşmazlıkların etkin şekilde çözülebilmesi için alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin oluşturulmasıdır. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili uyuşmazlıkların alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri ile çözülmesi için atılan en önemli adımlardan bir tanesi de, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (World Intellectual Property Organisation-WIPO) Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi'nin kurulmasıdır denilebilir²⁵.

²³ **Karahan, Sami, Suluk, Cahit, Saraç, Tahir, Nal, Temel.;** Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, Genişletilmiş Üçüncü Bası, Ankara, 2011, s. 4 vd.

²⁴ www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html (Erişim: 20.06.2017).

²⁵ **İmamoğlu, Mustafa,** s. 39 vd.

WIPO Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi verilerine göre, büyük bir kısmı fikri mülkiyet hakları ile ilgili olmak üzere, 155 merkez kuruluşundan bugüne kadar 350'nin üzerinde tahkim, arabuluculuk ve hakem bilirkişilik vakası, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi tarafından çözümlenmiştir. Başvurular, Türkiye'nin de içinde bulunduğu 25'in üzerinde ülkede yerleşik, gerçek kişiler, her türlü şirket ve üniversitelerden gelmekte olup, yapılan başvuruların çoğunluğunu tahkim ve arabuluculuk vakaları teşkil etmekte ve % 33'lük kısmı önce arabuluculuk sonrasında ise tahkim yöntemi ile takip edilen arabuluculuk tahkim yöntemini içerdiğini söylemek mümkündür²⁶.

Yapılan başvuruların büyük çoğunluğunun, WIPO (Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü) nezdinde uygulanan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri sayesinde çözümlenmiş olduğunu görmekteyiz²⁷. Fikri mülkiyet hukuku konusunda yaşanan uyuşmazlıklar sebebiyle, WIPO'ya yapılan bu denli başvurunun büyük çoğunluğunun çözümlenmesinin nedeni, uzun süreli ticari ilişkiye sahip tarafların çıkarlarını düşünerek ilişkilerini bozmak yerine devam ettirmeyi tercih etmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir²⁸.

C. Marka Hakkına İlişkin Uyuşmazlıklarda Tahkim Ve Arabuluculuk

Makalenin giriş kısmında da değinildiği üzere, fikri mülkiyet haklarının en önemlilerinden bir tanesi de kuşkusuz markadır. Marka, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir hak olduğundan çıkan uyuşmazlıkların çözümünde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden arabuluculuk ve tahkim de kullanılabilir²⁹.

5. 12. 1951 gün ve 5846 sayılı "*Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu*"nun (5846 s. K.) 76. maddesinde 4630 sayılı Kanun'un 30. maddesi ile yapılan değişiklikle, Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun düzenlediği hukuki ilişkilerden doğan davalarda görevli mahkemenin Adalet Bakanlığı tarafından kurulacak ihtisas mahkemesi olacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin bir gereği olarak, 26. 03. 2001 gün ve 335 sayılı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararı ile İstanbul ilindeki 10. Asliye Ticaret Mahkemesi, fikrî ve sınaî haklar hukuk mahkemesi olarak görevlendirilmiştir. İstanbul'da ikinci bir ihtisas mahkemesinin kurulması ile Ankara Fikrî ve Sınaî Haklar Hukuk Mahkemesi'nin

²⁶ <http://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html> (Erişim: 20.06.2017).

²⁷ <http://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html> (Erişim: 20.06.2017).

²⁸ <http://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html> (Erişim: 20.06.2017).

²⁹ **Çalışkan, Yusuf**; 2008, s. 36 vd.

kurulması takip etmiştir. Söz konusu mahkemeler, tek hâkimli, özel görevli, ilk derece yargı yerleri olup, yargı çevreleri, kuruldukları yerin mülki sınırlarıdır (24. 03. 2005 gün ve 188 sayılı HSYK. kararı).

Ayrı bir fikrî ve sınaî haklar hukuk mahkemesi kurulamayan yerlerde, bu mahkemelerin görevine giren dava ve işlere; bir asliye hukuk mahkemesi olan yerlerde bu mahkeme tarafından; iki asliye hukuk mahkemesi bulunan yerlerde bir numaralı asliye hukuk mahkemesi tarafından; ikiden fazla asliye hukuk mahkemesi bulunan yerlerde ise üç numaralı asliye hukuk mahkemesi tarafından bakılır (24. 03. 2005 günlü ve 188 sayılı HSYK. kararı).

Kuruluş gayeleri, fikri mülkiyet hakları alanında doğan uyuşmazlıkların çözümünde hızlı bir şekilde uzmanlaşmış mahkemelerce çözülmesi olan özel ihtisas mahkemelerinin kurulmuş olması, fikri mülkiyet haklarının uzmanlaşma gerektirdiğinin açık bir göstergesidir. Fikri mülkiyet haklarından patent veya telif hakları uyuşmazlıkları kadar teknik bilgi ve detay gerektirmese de marka uyuşmazlıkları da karmaşık yapısı itibarıyla kendine has uzmanlık gerektiren bir uyuşmazlık türü olarak karşımıza çıkmaktadır³⁰.

D. Marka haklarını içeren Sözleşmeler

Marka haklarından doğan uyuşmazlıklar genel olarak sözleşme dışı ve sözleşmeden doğan olmak üzere ikiye ayırarak incelenmek mümkündür. Marka alanında taraflar arasında var olan sözleşmeden doğan çok sayıda uyuşmazlıkla karşılaşılabilir. Marka haklarını içeren franchising, lisans, şirket birleşme ve devralmaları gibi birçok sözleşme bulunduğunu söylemek mümkündür³¹.

Marka konusunda en çok uyuşmazlığın ortaya çıktığı sözleşme türü olarak karşımıza lisans sözleşmeleri çıkmaktadır. Kullanım, süre ve lisanstan doğan hakkın içeriğine göre lisans sözleşmeleri farklı türlerde hazırlanabilmesi mümkündür. Marka haklarına ilişkin lisans sözleşmelerinin genel gayesi, lisans alanın, lisans aldığı hakkı herhangi bir engelleme olmadan kullanabilmesidir. Ne var ki, lisans sözleşmelerinin farklı konularda ve türlerde yapılabilir olması dolayısıyla hak sahiplerinin haksızlığa uğramaması amacıyla sözleşmenin dikkatlice hazırlanması gerektiği tartışmalıdır. Diğer yandan, lisans konusu hakkın kapsamı, lisans sözleşmesinin ihlali ve lisans alanın bedelini ödememesi, lisans sözleşmelerinin farklı türlerde yapılıyor olması ve lisans

³⁰ Çalışkan, Yusuf; 2008, s. 16-17.

³¹ Orak, Çağatay Cem; Fikri Mülkiyet ve Tahkim, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Cilt:7, Sayı: 2007/1, s. 89.

sözleşmesinin sona erdirilme şartları gibi, marka lisans sözleşmelerinin ihlali farklı konularda uyuşmazlıkların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir³².

Özellikle şirket devirlerinde, satıcının marka haklarının kapsamı ve hak sahipliği ile sahip olunan lisans hakkına ilişkin vermiş olduğu taahhütlerden dolayı uyuşmazlık olması gibi, marka haklarının devrine ilişkin sözleşmelerden de çok sayıda uyuşmazlık doğabilmektedir³³. Özellikle uyuşmazlık çıkması muhtemel konulara, sözleşmeden doğan herhangi bir marka uyuşmazlığının ortaya çıkması durumunda, tarafların haklarını koruyabilmeleri için imzalayacakları sözleşmeleri iyi kaleme almaları önem arz etmektedir³⁴.

III-SONUÇ

Devlet yargılamasına alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurulmasının sıklığı her geçen yıl artmasına paralel olarak, özellikle marka koruması kapsamında tahkim ve arabuluculuk yoluna başvuru sayısının da bununla doğru orantılı bir biçimde artacağı açıktır. Kuralları ve usulü belirlenmiş tahkim ve arabuluculuk mekanizmasına ilişkin uyuşmazlıkların çözümü, hak veya menfaatleri üçüncü kişiler tarafından ihlal edilenler için maliyet ve uyuşmazlık çözümünün hızı bakımından avantaj sağlamaktadır.

Marka hukuku uyuşmazlıklarının çözümünde, Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü Tahkim ve Arabuluculuk Merkezi'nin uzun yıllardır sürdürmekte olduğu sistem, gerek tahkim maliyetlerinin uygunluğu, gerekse uyuşmazlığın çözümündeki sürenin kısaltılması bakımından merkez'i güvenilir ve tercih edilen bir tahkim merkezi konumuna getirmiştir.

Sözleşmeden doğan herhangi bir marka uyuşmazlığının ortaya çıkması durumunda, tarafların haklarını koruyabilmeleri için imzalayacakları sözleşmeleri iyi kaleme almaları önem arz etmektedir. Özellikle uyuşmazlık çıkması muhtemel konulara ayrıntılı şekilde açıklama getirilmelidir.

Sözleşmeden doğan marka uyuşmazlıklarının çözümü, sözleşmeler ve marka hakları konusunda uzmanlık gerektiren teknik bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar marka uyuşmazlıkları ihtisas mahkemeleri tarafından ele alınıyor olsa da, aşırı iş yükü ve genellikle mahkemelerce bilirkişi görüşü istenmesi davaların uzamasına neden olmaktadır.

³² **İmamoğlu, Mustafa**, s. 16 vd.; **Çalışkan, Yusuf**; 2008, s. 17-18.

³³ **İmamoğlu, Mustafa**, s. 44 vd.

³⁴ **İmamoğlu, Mustafa**, s. 44 .

Uzayan dava süreci markanın telafisi olmayan zararlara uğramasına neden olabilmektedir. Bu durumda uyuşmazlığın uzman üçüncü kişiler aracılığıyla kısa zamanda çözümünü içeren tahkim ve arabuluculuk yolları önem kazanmaktadır.

KAYNAKÇA

AKINCI, Z, Milletlerarası Tahkim, Ankara, 2007.

ERDEM, Bahadır, Patent Hakkının Korunmasına ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, 2. Baskı, İstanbul, 2002.

BULUR, Alper, Avukatlık Kanunu M. 35/A'nın Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları Çerçevesinde İrdelenmesi ve Bir Düzenleme Önerisi, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı:89, 2010, s. 197-241.

ÇALIŞKAN, Yusuf, Uluslararası Fikrî Mülkiyet Hukukunda Uyuşmazlık Çözüm Mekanizmaları: WIPO Tahkimi ve Dünya Ticaret Örgütü, İstanbul, 2008.

KUŞAT, Nurdan, Sürdürülebilir İşletmeler İçin Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve İçsel Unsurları, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, C.XIV, S II, Afyon 2012, s. 227-242.

ŞEHİRALİ, Çelik /FEYZAN Hayal, Sınai Haklar Ön Raporu, Ankara 2005.

PEKCANITEZ, H. / Atalay, O. / ÖZEKES, M., Medenî Usûl Hukuku, B. 6, Ankara 2007.

NOMER, E., EKŞİ, N., GELGEL, G., Milletlerarası Tahkim Hukuku, İstanbul, 2008.

ÖZEKES, M., “Yanılgılar ve Önyargılar Arasında Arabuluculuk”, Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu, Ankara, 5-6 Kasım 2012.

İMAMOĞLU, Mustafa, Marka Hukuku'nda Tahkim ve Arabuluculuğun Yeri ve Türk Patent Enstitüsü'ndeki Uygulama Alanı, uzmanlık tezi.

ORAK, Çağatay Cem, Fikri Mülkiyet ve Tahkim, Fikri Mülkiyet ve Rekabet Hukuku Dergisi, Cilt:7, Sayı:2007/1, s. 85-98.

ŞANLI, C., Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm Yolları, 2.

Bası, İstanbul, 2002.

TEKİNALP, Ü., Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2005.

YASAMAN, H., Marka Hukuku, C.I, İstanbul, 2004.

ARKAN, S., Marka Hukuku, C.I, Ankara, 1997.

KAYA, A.; Marka Hukuku, İstanbul, 2006.

KURU, B./ ARSLAN, R. /YILMAZ, E. , Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı, 22. Baskı, Ankara, 2011.

TANRIVER, S.;; Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 64, 2006 b, s. 151-177.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

www.wipo.int/treaties/en/convention/trtdocs_wo029.html (Erişim: 20.06.2017).

<http://www.wipo.int/amc/en/center/caseload.html> (Erişim: 20.06.2017).